

ÁP DỤNG ĐÁNH GIÁ THEO RUBRIC TRONG DẠY HỌC

TS. Tôn Quang Cường
Bộ môn PP-CNDH
Khoa Sư phạm-ĐHQGHN
E-mail: cuongtq@vnu.vn

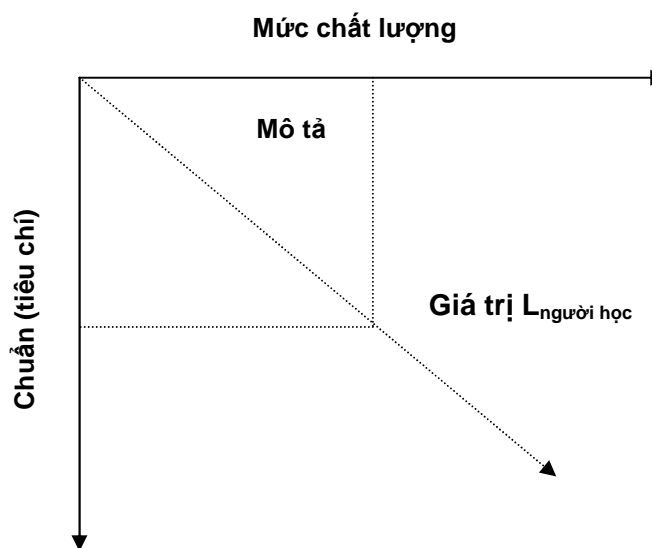
1. Khái niệm Rubric

Rubric là một cách đánh giá, công cụ đánh giá được sử dụng khá rộng rãi trong thực tiễn giáo dục và dạy học hiện nay trên thế giới (*Rubrica theo tiếng Latin có nghĩa là “vùng đất đỏ”, “phần viết bằng mực đỏ trong các cuốn Kinh thánh, sách cổ”; tập tục hoặc qui tắc được thiết lập để thực hiện /an established custom or rule of procedure/*).

Rubric là bảng mô tả chi tiết có tính hệ thống (theo chuẩn, tiêu chí và mức) những kết quả (kiến thức, kỹ năng, thái độ) mà người học nên làm và cần phải làm để đạt được mục tiêu cuối cùng khi thực hiện một nhiệm vụ cụ thể. Các Rubric dùng trong dạy học được thiết kế cho các mục đích đánh giá khác nhau, song đều dựa trên cùng một nguyên tắc chung: so sánh, đối chiếu và kiểm chứng kết quả đạt được với các chuẩn và tiêu chí đã được thống nhất xây dựng trước khi thực hiện hoạt động.

Có thể coi mỗi Rubric là một ma trận 2 chiều giúp xác định (đo) giá trị kết quả mà người học đạt được tại một “toạ độ” bất kỳ của kiến thức, kỹ năng hoặc thái độ.

“Toạ độ giá trị” bất kỳ này của người học được xác định và mô tả chi tiết theo *chuẩn, tiêu chí* (chỉ số) và *mức chất lượng*.

(Hình 1. Chiều đánh giá của Rubric)

2. Phân loại Rubric:

Trong thực tiễn dạy học, cùng với các công cụ khác vẫn thường được dùng để đánh giá kết quả học tập, Rubric được thiết kế theo nhiều mẫu, dạng khác nhau tùy theo mục đích đánh giá. Tính ưu việt của Rubric nằm ở chỗ nó cho phép cùng một lúc có thể vừa cho điểm vừa xếp hạng kết quả thực hiện nhiệm vụ học tập của người học.

Căn cứ vào chức năng và mục đích đánh giá, có thể chia Rubric thành 2 loại sau:

- Định tính/Tổng hợp (*Holistic*)
- Định lượng/Phân tích (*Analytic*)

Rubric Định tính (Tổng hợp) thường được sử dụng để đánh giá một cách tổng thể toàn bộ quá trình thực hiện nhiệm vụ hoặc sản phẩm cụ thể. **Rubric Định tính** không đòi hỏi sự mô tả chi tiết về các tiêu chí (chỉ số) thực hiện của từng công đoạn hay kết quả trung gian (Nitko, 2001).

Ví dụ:

Rubric Định tính/Tổng hợp	
Điểm	Mô tả
5 x	Hoàn thành các bài tập đầy đủ, đúng hạn, có chất lượng tốt
4 x	Hoàn thành các bài tập đầy đủ, đúng hạn, chất lượng tương đối tốt
3 x	Hoàn thành hầu hết các bài tập, đúng hạn
2 x	Hoàn thành hầu hết các bài tập, còn mắc lỗi
1 x	Hoàn thành được một số bài tập, mắc nhiều lỗi
0	Không thực hiện được nhiệm vụ

Rubric Phân tích được sử dụng để đánh giá cho điểm từng công đoạn hoặc kết quả trung gian trong quá trình người học thực hiện nhiệm vụ. Các điểm đánh giá thành phần sẽ được cộng lại thành điểm tổng kết cuối cùng (Moskal, 2000). **Rubric Phân tích** đòi hỏi phải có sự mô tả chi tiết (đặc tả) các chỉ số tương ứng với tiêu chí, mức/cấp độ và điểm số.

Ví dụ:

Rubric Định lượng/Phân tích					
	Mức 1	Mức 2	Mức 3	Mức 4	Điểm
Tiêu chí 1					
Tiêu chí 2	Mô tả chi tiết (đặc tả)				
Tiêu chí 3					
Tiêu chí n					

3. Nguyên tắc và qui trình thiết kế Rubric:

3.1. Nguyên tắc

Một Rubric được thiết kế tốt cần đáp ứng được những nguyên tắc cơ bản sau:

- **“Lý tưởng hoá”**: các mô tả tiêu chí cần phải được diễn đạt theo phổ (dải) đi từ mức cao nhất đến mức thấp nhất (hoặc ngược lại).
- **Phân hoá**: các mô tả tiêu chí cần phải chỉ ra được ranh giới (sự khác biệt) giữa các mức/cấp độ hoàn thành đối với từng người học và giữa các người học với nhau.
- **Khách quan hoá**: các mô tả tiêu chí cần phải thể hiện được hết các đặc tính, khía cạnh của hoạt động hoặc kết quả sản phẩm thực hiện (theo mục tiêu), bởi lẽ tiêu chí đánh giá chính là sự “diễn đạt lại mục tiêu” một cách cụ thể!
- **Kích thích, tạo động lực phát triển**: các mô tả tiêu chí cần phải chỉ ra được những định hướng mà người học/người dạy cần hướng tới để thực hiện mục tiêu, giúp người học/người dạy tự đánh giá, đánh giá và cùng đánh giá.

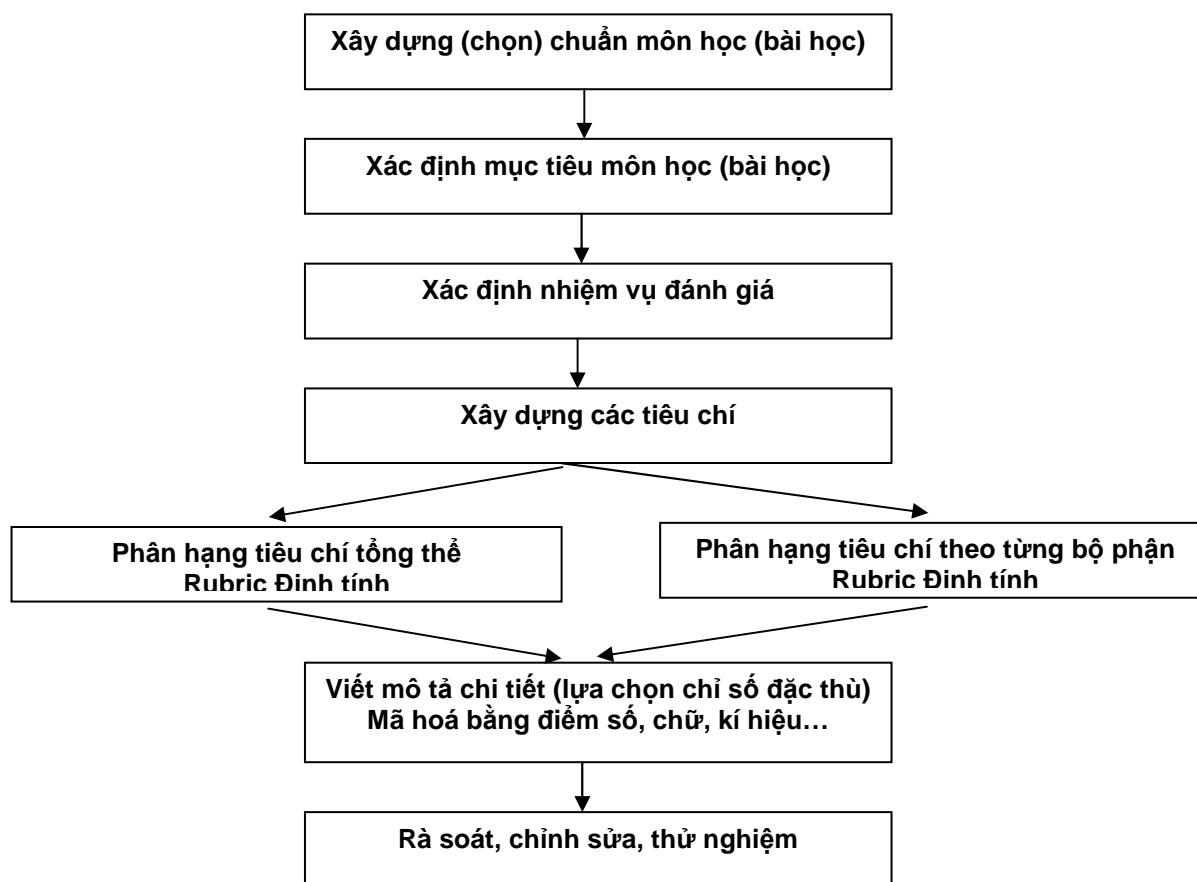
3.2. Qui trình thiết kế

Về mặt lí thuyết, bất kỳ một hoạt động đánh giá nào cũng đều dựa trên việc so sánh, đối chiếu và kiểm chứng đặc tính giá trị (tiêu chí cụ thể) của sự vật, hiện tượng với một chuẩn đã được thừa nhận nào đó. Các tiêu chí được đánh giá theo cấp độ tương ứng với các mức chất lượng, giá trị của sự vật hiện tượng và có thể được mã hoá (ví dụ bằng điểm số chất lượng). Do vậy, muốn thiết kế được Rubric trong dạy học, trước hết cần phải xác định:

- Chuẩn (kiến thức, kỹ năng, thái độ)
- Mục tiêu (môn học, nhiệm vụ công việc)

- Nhiệm vụ, đối tượng đánh giá
- Các tiêu chí (mô tả lại mục tiêu một cách chi tiết)
- Mức đạt mục tiêu (xếp hạng các tiêu chí)

Có thể tóm tắt quy trình thiết kế Rubric bằng sơ đồ sau:

(Hình 2. Quy trình thiết kế Rubric)

4. Áp dụng Rubric trong dạy học

Cùng với các phương tiện dạy học khác Rubric có thể được người dạy và người học sử dụng thường xuyên, liên tục trong quá trình dạy học với nhiều chức năng khác nhau.

- Định hướng, lập kế hoạch, xây dựng động cơ học tập:

Rubric có thể được sử dụng như một bản hướng dẫn, mô tả chi tiết, rõ ràng về các mục tiêu cần hướng tới, nhiệm vụ cần thực hiện để đạt kết quả tốt nhất. Từ đó người học

dễ dàng, chủ động lập kế hoạch học tập cho bản thân ngay từ khi bắt đầu môn học, chương học (bài học). Trong quá trình triển khai dạy học, người dạy và người học có thể cùng điều chỉnh các mô tả trong Rubric cho phù hợp với năng lực và tiến độ học tập của người học (nâng/giảm độ khó, điều chỉnh, bổ sung các tiêu chí v.v.).

Mặt khác, người học sẽ hình thành được động cơ học tập đúng đắn, có trách nhiệm hơn thông qua việc nhận ra những điểm mạnh, điểm yếu của chính bản thân khi so sánh, đối chiếu kết quả đạt được tại các thời điểm hoàn thành khác nhau với các tiêu chí được mô tả trong Rubric...

- Hỗ trợ thúc đẩy quá trình dạy học tích cực:

Từ các chuẩn cần đạt, mục tiêu, nhiệm vụ cần triển khai, người dạy và người học có thể thiết kế Rubric để sử dụng nhiều lần trong suốt quá trình dạy học: trước, trong và sau khi thực hiện nhiệm vụ học tập như một bảng kiểm mục các hoạt động đặc thù của bài học. Rubric có thể được sử dụng linh hoạt trong các hình thức tổ chức dạy học đa dạng như làm việc nhóm, giờ thực hành (thí nghiệm, tham quan thực tế), giờ seminar, tự học, tự nghiên cứu... Việc thiết kế các bài tập, nhiệm vụ học tập kèm theo Rubric cho phép tăng cơ hội chia sẻ, hợp tác giữa các thành viên trong nhóm học tập, giữa các cá nhân với nhau, giúp người học rèn năng lực tư duy bậc cao, tạo môi trường học tập thân thiện...

- Hỗ trợ đánh giá hiệu quả:

Rubric được sử dụng như một công cụ *đánh giá, tự đánh giá* và *cùng đánh giá* khá hữu hiệu đối với cả người học lẫn người dạy. Nhờ có các mô tả chi tiết theo các mức độ cần đạt, người học luôn theo dõi được sự tiến bộ của bản thân, bạn cùng học, nhóm học tập. Mặt khác, căn cứ vào các tiêu chí được mô tả, người học có thể giúp cung cấp cho người dạy những thông tin phản hồi kịp thời, chính xác về mức độ lĩnh hội kiến thức, kỹ năng của bản thân. Ngược lại, thông qua Rubric, người dạy cũng có được những thông tin đánh giá một cách khách quan, xác đáng giúp kiểm soát chặt chẽ sự tiến bộ của người học để có các biện pháp hỗ trợ kịp thời.

Tóm lại, trong quá trình dạy học, việc giúp người học tự định hướng, có động cơ học tập, phân tích và đánh giá được hoạt động học tập cũng như sử dụng các phương pháp đa dạng để đạt mục tiêu học tập luôn là vấn đề thách thức đối với bất kỳ một người

giáo viên nào. Song song với việc áp dụng các phương pháp dạy học (PPDH) tích cực, hiệu quả để thúc đẩy quá trình học tập của người học, mỗi người dạy luôn cần phải có ý thức cung cấp đầy đủ những thông tin về sự tiến bộ (mang tính dự báo, định hướng và điều chỉnh) cho bản thân mỗi người học trong suốt quá trình dạy học.

Trong một số trường hợp nhất định, việc đánh giá thuần túy bằng cho điểm (kết thúc việc hoàn thành một nhiệm vụ) khó có thể tạo ra một cơ hội để người học nhận biết được những gì nên làm và cần phải hoàn thiện để đạt kết quả tốt nhất. Vấn đề này đòi hỏi cần phải có một cách kết hợp nhuần nhuyễn, hợp lý giữa đánh giá truyền thống và đánh giá theo Rubric (theo chuẩn, tiêu chí với những mô tả chi tiết) để giúp người học thành công trong học tập.

Tài liệu tham khảo

1. Mertler, C. A. (2001). *Using performance assessment in your classroom*. Unpublished manuscript, Bowling Green State University.
 2. Montgomery, K. (2001). *Authentic assessment: A guide for elementary teachers*. New York: Longman.
 3. Moskal, B. M. (2000). *Scoring rubrics: what, when, and how?*. *Practical Assessment, Research, & Evaluation*, 7(3). Available online:
<http://pareonline.net/getvn.asp?v=7&n=3>
 4. Nitko, A. J. (2001). *Educational assessment of students (3rd ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- "Rubistar Rubric Generator" (<http://rubistar.4teachers.org/>)